

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

תשרי התשפ"ה
מפטיר פה אָמַר (ישעיהו מב)

פרשת בראשית – שבת מברכים

עלון פרפראות בפרשה וחיידושי תורה מא' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת בראשית 146 פסוקים = המלאכים, חמה ולבנה, מלאכי חבלה, עולם
בפרשה יש מצוות עשה אחת: פריה ורביה (ספר החינוך)

מולד חודש מרחשון יהיה ביום שישי בשעה 16, 5 דקות ו 14 חלקים

מהות שם החודש: בו אתרשיש מקדשא, לפי שבנה שלמה המלך עייה את בית המקדש בחודש זה, שנאמר (מלכים א' ו' לח) **ובשנה האחת עשרה ברח בול הוא החודש השמיני פלה הבית לכל דבריו**. (מדרש השמות) טעם נוסף – **מרחשון** מלשון "מרחשין שפנותיהו" (הגיגה ג, א) דהינו שהשפתיים מרחשות מהשירות והתשבות של שני החודשים בתורה ותפילה אלול תשרי ושאר רושם לטובה, – שפנות האדם מרחשין כאילו מעצמן אחרי שהתרגלו בזה. (צמח צדיק) **א"י** – 'בולי הוא מר חשון, שהעשב בלה בשדה ובוללין לבהמה מן הבית מלשון (שופטים יט כא) **ויכל לחמורים**. (רש"י, תנחומא פרשת נח יא) ואיתא במדרש תנחומא שמעת טוהיה המבול, נגזר שיהיה כל ימי העולם כן, מטר וגשם ערך ארבעים יום מחודש זה, ועיי' נקרא שמה מר, לשון טיפה כמו **כמר מזלי**. (ישעיה טו). (טעמי המנהגים)
מזלו עקרב – לפי שהעולם צמא בו לגשם כעקרב שהוא צמא למים. (ספר התודעה)

בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ. (א א) **בראשית** בגמטריא **ברא"ש קדו"ש** (913), פירושו כי בראש כל המציאות היה האלוה הנקרא 'קדוש'. **בראשית** בגמטריא **תרי"ג קודם העולם** (914 עם הכולל) פירושו התורה ומצותיה הם תרי"ג מצות בראם האלוה ב"ה קודם שנברא העולם, זהו אמר (משלי ח כב) **י-הוה קנני ראשית. בראשית** אותיות **יר"א שבת**. פירושו שאם קדש עליו השבת והיה בידו חפץ נאה או מרגלית ואבן יקרה שישליכם מידו כי כן מצינו שעשה האלוה ב"ה, שברא נשמותיהם של השדים וכשבא לברוא את גופם קדש עליו היום ולא נגמרה בריאתם. [כתב הרע"ב: **המזיקין** - אלו השדים, שלאחר שברא הקדוש ברוך הוא אדם וחוה היה מתעסק בבריאתו, וכשברא רוחותיהן לא הספיק לברוא גופיהן עד שקדש היום, ונשארו רוחות בלא גוף. (אבות הו) **בראשית** ר"ת **ברא רוח אל שמים ים תהום. בראשית** – **בראשונה** ראה אלוקים שיקבלו ישראל תורתו. **בראשית** – **ברא תי"ש** פירושו ברא אילו של יצחק מששת ימי בראשית. [משנה אבות ה' ו' עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן וכו' ואילו של אברהם אבינו] **בראשית** ר"ת **בראשית** – רמז כי בנין בית המקדש הראשון יהיה מיושב ארבע מאות ועשר שנים כמנין **בזאת** יבא אהרן אל הקדש (ויקרא טו א). **בראשית** – פתח באות ב', להודיעך שיש לו שני עולמות העולם הזה והעולם הבא, ולא רצה לפתוח באל"ף שהיא לשון אריה. פתח באות ב' לפי שהתורה היא תחלת כל המקרא, והיא ראש לארבעה ועשרים ספרים, לכך כתב הבי"ת גדולה. (ילקוט האזובי)
בראשית ברא א-להים ס"ח אמת – זהו שנאמר **ראש דברך אמת** (תהלים קי"ט) ('ב"ר פ"א) לומר שבראשית ובתחילת התורה נרמז חותמו של הקב"ה שהוא אמת (שבת נה). כי התורה היא תורת אמת ובריאת העולם יסודה באמת כי הוא אחד העמודים שהעולם עומד עליהם על הדין על השלום ועל האמת. (ארחות חיים) דעל ג' דברים העולם עומד תורה ועבודה וגמילות חסדים (משנה אבות א, ב) נרמזים באותיות **אמת**. (בן יהודה ע"ו יז ב) **אדם** להבירו היינו גמילות חסדים, מעמדות היינו קרבנות, תורה). **בראשית** ר"ת **ירא בשת** – דרצא תמינא ביראת יי', למחוי ליה בשת אנפין, מאן דאית ליה בשת אנפין דלא למעבד עבירה דאית לידיו בגין דחילו קדושא בריה הוא, כאלו ביה אתפרי עלמא. ובגין דא בראשית יר"א בש"ת. הרי יראה עם פלא חד, ומאן דאית ביה בשת אנפין אוקמהו מארי מתניתין בנדאי שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. **תרגום** דרצא שמינת ביראת ה' – להיות לו בשת פנים. מי שיש לו בשת פנים שלא לעשות עברה שפאה לידו בגלל יראת הקדוש ברוך הוא, כאלו בו נברא העולם, ומשום זה בראשית יר"א בש"ת. הרי יראה עם בשת הפל אחד, ומי שאין לו בשת פנים, פרשוהו בעלי המשנה (נדרים כ) בנדאי שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. והפוך בש"ת ותשפח שפ"ת. והיינו **בראשית יר"א שפ"ת**. דלא תחלל ליה בפרהסיא, כבר נש דלאו ביה בשת אנפין, ווי ליה מאן דמחלל שיקח מלפתא דאיהי קדש למעבד ליה חול, דאוקמהו מארי מתניתין, פל המשפמש בתגא חלף, זה המשפמש במי ששונה הלכות, פל שפן בשבת מלפתא. **תרגום** והפוך בש"ת ותמצא שפ"ת, והיינו בראשית יר"א שפ"ת, שלא תחלל אותה בפרהסיא, כבן אדם שאין לו בשת פנים, אוי לו שפן שמשחלל שבת המלכה, שהיא קדש, לעשות אותה חל, שפארוהו בעלי המשנה (אבות א יא) פל המשפמש בכתר חלף, זה המשפמש במי ששונה הלכות, פל שפן בשבת המלכה. (הקדמת תיקון"ו ה ב - מתורגם) **ו' עיקרים בעבודת ה' נרמזים בתבנית 'בראשית'** – ר"ת בטחון רצון הבורא אהבה שתליקה יראה תורה. וגם הוא ר"ת של הפסוק (שה"ש ה ב) **פתחי לי**

אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי – אותיות **ראשית**. והב' הוא פתח"ו ל'. (אדרת אליהו).
בראשית פרש"י – ב'שביב התורה שנקראת **ראשית דרבו** (משלי ח כב), ב'שביב ישראל שנקראו **ראשית תבואתה** (ירמיהו ג). וכן אתה מוצא בזכות שבת וברית מילה. כי בתבנית **בראשית** תמצא **שבת, ברית, אש**. והתורה נמשלה לאש דכתיב (דברים לג ב) **אש דת למו**. (דעת זקנים, הרא"ש) **דת למו** – **תלמוד**.
ויבא א-להים את האדם בצלמו בצלם א-להים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם. (א כז)

איתא בשו"ע (או"ח מו ד) צריך לברך בכל יום שלא עשני עובד כוכבים שלא עשני עבד שלא עשני אישה. **לכאורה** למה תקנו ברכה זו על דרך השלילה ולא על דרך החיוב דהיינו שעשני ישראל וכן בברכת שלא עשני אישה. יבאר ע"פ מה דאיתא (עירובין יג ב) שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים: נוה לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוה לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמוה וגמרו: נוה לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא – יפשפש במעשיו, ואמרי לה: ימשמש במעשיו. לכך לא תיקנו ברכה על העשיה בחיוב שהרי טוב יותר שלא נברא ורק מברכים בשלילה, שאחר שברא – לא עשני גוי, אלא יהודי. (הט"ו) **א"י** אם היה מברך שעשני ישראל היה משמעו שהוא בן חורין דהיינו לא עבד ולא אישה, ויפסיד על ידי זה מלברך את שתי הברכות הבאות האחריה – שלא עשני עבד, ושלא עשני אישה. (שבכ"ל מאתיים מנה) **א"י** אם היה מברך שעשני ישראל היה משמע שבריא אומות העולם היא לא לצורך כלל, ואיתא (בב"ק לה ב) שחס הקב"ה על שתי אומות גדולות בשביל שתי פרידות טובות שעתיד לצאת מהם רות המואביה ונעמה העמונית. וכן ראינו שברך הקב"ה את אברהם ע"י הגר שיוליד י"ב נשיאים וכי מה זו ברכה שיבוא הרבה כמותם העולם הלא טוב יותר שיהיו רשעים מעטים אלא שמתוך היריבו יתרבו גרים כמו שארז"ל (פסחים פו ב) לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר (הושע ב כה) **ונרעתיקה לי בארץ**. (שגם הנכרים נחוצים להוציא מהם אנשים שיקירו וידעו פל יושבי תבל, פי המלכות שלקף היא. מכל מקום נותן היהודי שבה והוודיה שנברא לכתחילה כיהודי והיינו שלא עשני גוי. (הב"ח)

וירא א-להים פי טוב – ז' פעמים כתיב **פי טוב** בענין, כנגד ריבוי הדברים ההולכים משבוע לשבוע. ז' ימי השבוע, שבעה כוכבים ומשתייהם [שצ"ם הנכ"ל] ז' רקיעים [וילון רקיע שחקים זבול מעון מכוון ערבות] ז' ארצות [ארץ. אדמה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל], שבעה הרים סביבות ארץ ישראל, שבעה נהרות סביבות הכסא, שבעה קולות [שבהם ניתנה התורה], שבעה פעמים גזרין קודם שיעשה בארץ, ולכך הטבת חלום ז' זמנין יגזרון עליה מן שמיא. ז' ימים טובים בשנה. ז' שמות יש לו ליצר הרע [רע, ערל, טמא, שונא, מכשול, אבן, צפונין]. ז' מזבחות ערך בלעם. שבע שמיטות היובל. ז' שבועות נמנית ספירת העומר. ז' קולות במזמור **הבו לי-הוד**, (תהלים כט) (שבע פעמים שכתובה המילה 'קול' בפרק המדבר על מתן תורה), וכן באו לתיבת נח מבהמות טהורות ז'. (הרא"ש). **אמת מארץ תצמח** (תהלים פה יב), ר"ל **תצמח** בגמטריא **שצ"ם הנכ"ל**. כשיצא יעקב מבאר שבע ראה ז' כסאות זו למעלה מזו מן ז' רקיעים. והם: כסא נורא, כסא מלוכה, כסא צדק, כסא קדש, כסא אהבה, כסא גבורה, כסא גדולה שהוא גם כסא חסד. (מגלה עמוקות ואתחנן קצט) וקיום העולם היה בשבע: אדם וחוה, קין ותאומותו, הבל וב' תאומותיו. (פירוש ריב"י עה"ת)

בראשית ר"ת בקול רם אברך שם י' תמיד. מכאן רמז שיש לברך בקול רם כדי שיענו אמן. (נחל קדומים)
בראשית ר"ת בן ראשון אחר שלושים יום תפדה. (הגר"א)

שאלות

- א. רבי יהושע אומר: בניסן נברא העולם וכו', רבי אליעזר אומר: מנין שכתשרי נברא העולם – שניצמר (בראשית א יא): **ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי**. איהו חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות - הני אומר זה תשרי. (ר"ה יא א) ראה נוספת בפרשה שהעולם נברא בתשרי כדעת רבי אליעזר.
- א. אמר רבי הלכו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. (ברכות ו ב). מי הראשון שהתפלל מנחה ונענה.
- ב. **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**. (א א) איתא במדרש עשרים וששה דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקדוש ברוך הוא אמרה לפניו רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי אמר לה הקב"ה העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה שנאמר (משלי ג, יט) **י-הנה ברוכה יסד ארץ וגו'** למחר אני בא ליתן תורה בסיני ואיני פותח תחלה אלא בך שנאמר (שמות כ, ב): **אנכי י-הנה אלהיך**. עדיין צריך להבין למה בבריאית העולם לפני קבלת התורה צריך היה לפתוח בבית"ל ובעשרת הדיברות אפשר היה לפתוח באל"ף.
- ג. איתא (סדר הדורות תתנ"ו בשם מדרש אבכיר) כל הנולדים קודם נח היו ידיהם אדוקות שלמות בלי פירוד וחילוק אצבעות ונח נולד עם חתוך אצבעות ומזה הבין למך שזה יהיה נצרך לכך לעבודת האדמה. הה"ד (ה כט) **ומעצבו ידיו מן האדמה** שעד עתה היה לנו עצב ידים מכה אדמה. נח תיקן הכלים לעבודת האדמה. מה הטעם שהיו ידיהם עד כה בלי פירוד וחילוק אצבעות.
- ד. **וינתלהך תנוף את האלהים ואינני פי לקח אתו אלהים**. (ה כד) מה הטעם שנאמר על חנוך **ואינני** ולא כתיב **וימת חנוף** ומה הדגש **פי לקח אתו אלהים**.
- ה. **וישלחהו י-הנה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם**. **ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן** (ג כג-כד) להיכן הלך אדם הראשון לאחר שגורש מגן עדן.
  - ו. רמז בפרשה שבשבת אין צורך בפנים חדשות בשבע ברכות.
  - ז. נתרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי נתנה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל **ונחמד העץ להשכיל ונתקח מפריו ונתאכל ונתמן גם לאישה עמה ויאכל**. (ג ו) לכאורה מה ההוא"א של אדם הראשון שאכל מעץ הדעת והוא ציווי מפורש מקב"ה (ב ז) **ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו**. ואם לא ידע למה נענש בחומר.
    - ח. **נזעזע אפיד תאכל לקח** (ג ט) איתא בחז"ל שקללה זו לא נתקיימה אלא בעובדי אדמה ולא במלכים ובשרים (עשיריים). מה הטעם שקללת **בפעב תלדי בנים** (ג טז) מתקיימת בכל הנשים כולם.
    - ט. **ידע אדם עוד את אשתו ומלד בן נתקרא את שמו שתי כי שתי לי אלהים ורע אחר תחת הכל כי תרגו קין**. (ד כה) פרש"י - אדם עשו מצותכם והוא יעשה את שלו. ואיתא (ברכות י.) דאמר ישעיהו לחזקיהו בהדי כבשי דרחמנא [בסתריו של הקב"ה] למה לך להתעסק? מאי דמפקדת איבעי לך למעבד [מה שצווית במצוות פריה ורביה היית צריך לעשות] ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא [ומה שנתב בעיני הקדוש ברוך הוא] לעביד [יעשה]. לכאורה קשה ממדרש רבה (פ"ו לך מ"ד ט) ב' בני אדם אמרו דבר אחד. אברהם כתיב ביה **א-דני י-הנה מה תמן לי** אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי **וְאָנְכִי הוֹלֵךְ עִרְרִי** (בראשית טו ב). דוד אמר (תהלים קלט) **תַּחֲרַנִּי אֵל וְדַע לַבָּי דַּע הַפּוֹרְשִׁים מִמֶּנִּי וַרְאֵה אִם דַּרְךְ עֹצֵב בִּי וְנַחְנִי בַּדְּרֶךְ עוֹלָם** אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים להעציבך מוטב לי **וְנַחְנִי בַּדְּרֶךְ עוֹלָם**. אלמא דמותר לבטל פרו"א אם יהיה לו בנים דלא מעלי.
    - י. **וְהָאָרֶץ הַיְתֵמָה תהו ובהו** (א ב) על מי נאמר שביקש הקב"ה להפוך את העולם לתוהו ובוהו בשביל שהיה רשע כיון שראה את הצדיקים שבדורו נתקררה דעתו, וכן ההיפך - ביקש הקב"ה להפוך את העולם לתוהו ובוהו בשביל שהדור כולו שהיו רשעים כיון שהסתכל עליו נתקררה דעתו שהיה צדיק.
    - יא. שם השם המיוחד רמזו במעשה בראשית, מה הטעם שנרמזו רק בסיום מעשה הבריאה.
    - יב. **בראשית פרש"י** - אמר רבי יצחק: לא היה צריך להסתחיל את התורה אלא **מהחודש הזה לכם** (שמות יב, א) שהיא מצוה ראשונה שצוטטו בה ישרא"ל, וכו'. לכאורה הרי שבע מצוות בני נח צוטטו [ג' מצוות שיהרג ובל יעבור והם: עבודה זרה, שפיכות דמים וגילוי ערויות, א- אבר מן החי, ב- ברכת השם, ג- גול, ד- דינים], וכן מצות [פרו רכנ] מילה וגיד הנשה [יבום אצל יהודה] קודם מצוות החודש ולמה קורא אותה מצוה ראשונה.
      - ל. מנין התיבות בפרשת ויאמר אלהים יהי רקיע עד **ויהי ערב ויהי בקר יום שני**. הם כמנין השנים שהיה יצחק כשנשא את רבקה. לכך לא פתיב ביום השני כי טוב. לפי שלא נתמלאה שמחתו של יצחק במיתתו של שרה אמו.
      - מ. **ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות**. (ב ז) מה הטעם דכתיב **מות תמות** בכפל לשון.
        - נ. ארבעה פתחו בחוטם – וסימנך נאקה.
        - ג. בגיל זה אברהם אבינו התחיל ללמוד תורה.
        - ס. **ועתה פן ישלח כדו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם**. (ג כב) לכאורה איך יוכל לחיות לעולם, והא כתיב לעיל (ב ז) **כי ביום אכלך ממנו מות תמות**. והוא עבר על הציווי ואכל ממנו.
        - ע. **ויבא אלהים את המגנים הגדלים** ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למיניהו ויבא אלהים כי טוב. (א כא) פרש"י - דגים גדולים שפים. ובדברי אגדה (בבא בתרא ע"ז ע"ב) הוא לניחן וכן זוגו שפראם נכר ונזקבה, והרג את הנזקבה ומלקחה לצדיקים לעתיד לבא, שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם. איתא (חולין סו ב) תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר לויתן דג טהור הוא שנאמר (איוב מא, ז) **אֵנָה אִפְיָקִי מִגְנִים** (איוב מא, כב) **תַּחֲמִיו חֲדוּדֵי תַּרְשֵׁי**. אִפְיָקִי מִגְנִים אלו קשקשים שבו. **תַּחֲמִיו חֲדוּדֵי תַּרְשֵׁי** אלו סנפירין שפורה בהן. לכאורה וכי יש להסתפק בו בדג טמא וכי יאכל הקב"ה לצדיקים לעתיד דבר טמא? דאיתא (ב"ב ע"ה א) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לניחן. מה ההוה אמינא שהליתן אינו דג טהור.
          - פ. **והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו** (ירמיהו יז ח) לאיזה שם השתנה נהר יובל בפרשתנו, והטעם בזה.
          - צ. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. (א א) פרש"י - ולא נאמר ברא י-הנה, שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין. ראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין. והיינו דכתיב: **ביום עשות י-הנה אלהים ארץ ושמים** (להלן ב,ד). לכאורה מה הטעם שהוצרך להודיע לנו מה שעלה במחשבה בתחילה לפניו יתברך, מאחר ולא נתקיימה מחשבתו, אלא ששיתף מידת הרחמים למדת הדין.
            - ק. ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן. (א יא) מה הטעם שלא הזכיר הכתוב בריאת אילני סרק.
            - ר. ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ. (א כו) אחד מ"ג העיקרים שהבורא יתברך שמו אין לו גוף ואין לו דמות הגוף, (אינו גוף. ולא ישיגוהו משיגי הגוף. ואין לו שום דמיון כלל). מה הביאור בפסוק **בצלמנו כדמותנו**. וכן בברכת חתנים **אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו**.
            - ש. איתא במדרש (בר"ד ו) למה אין פתיב בשני כי טוב, רבי חנינא אומר שבו נבראת מחלקת, שניצמר (א ו): **ויהי מבדיל בין מים למים**. לכאורה גם ביום הראשון נאמר (א ז) **ויבדל אלהים בין האור ובין החושך**, ואעפ"כ נאמר בו **כי טוב**.
            - ת. **ותלד את קין**, ותסף ללדת את אחיו את הכל (ד א-ב) 'אתיו וגמין – ריבויים'. מה הטעם דכתיב ג' אתיו.
              - ת. **ויהי ערב ויהי בקר יום הששי**. (א לא) מה הטעם דכתיב **יום הששי** בתוספת הה"א, מה שאין כן בשאר הימים.
              - ת. מספר הפעמים שנזכרו ישראל בתורה, לרמז שיהיו קיימים לעולם.

תשובות

- א. **א' בתשרי** אותיות **בראשית** – רמז כי באחד בתשרי נברא העולם על דעת רבי אליעזר. (פענח רזא)
- א. אדם הראשון התפלל את התפילה הראשונה שלו בערב שבת ביום שנברא בזמן תפילת מנחה, אחר שחטא בחטא עץ הדעת עשה תשובה והתפלל. (האריז"ל ספר ליקוטים תהלים מזמור קמא)
- ב. ברכה רמוזה באות ב"ת לעומת אריה הרמוזה באות אל"ף, ואיתא בחז"ל (בבמות סד.) שהצדיקים מהפכים את מידת הדין למידת הרחמים. לפי זה מובן שלפני מתן תורה היה צריך לפתוח בב"ת שהיא ברכה ולא באל"ף שהיא אריה, אך כשניתנה התורה ניתן הכוח לחכמים להפך מידת הדין לרחמים ואפשר היה להתחיל את עשרת הדיברות באל"ף לפי שגם הארור נהפך לברוך. (אמרי שפר ע"פ מרש רבה א')
- ג. גשם לא ירד קודם המבול רק אחת לארבעים שנה, והיו זורעים בעת ההיא והיה די להם לארבעים שנה, לפי שאחר המבול נשתנה זאת לרוע והיו צריכים לעבודת האדמה בזריעה חרישה וקצירה בכל שנה ושנה, לכן נולד נח עם חיתוך אצבעות משום שיהא להם נוח יותר בעבודת האדמה. והוא מרחמיו של הקב"ה (אוצר פלאות התורה)
- ד. דין הוא בהסתלקותו – לפי שמת קודם דור המבול ולא השאיר אחריו שפע ברכה בארץ כי אדרבה היתה הארץ שממה לאחר הסתלקותו, אבל אילו השאיר רושם של ברכה בארץ היתה הסתלקותו במידת הרחמים. וכן מצינו במיתת משה רבינו ע"ה וימת שם משה עבד יי-הוה בארץ מאוב על פי יי-הוה (דברים לד ה) שהוא מידת הרחמים לפי שבפטרותו השאיר אחריו את יהושע והושע שהנחיל את הארץ ונשאר רושמו של הצדיק בעוה"ז. (החת"ס)
- ה. הר המוריה – תרגום וינתן: ויטריה יי א-להים מגנתא דעין ונאל וייתיב בטור מוריה למפלח ית אדמתא דאתברי מתמן. פרקי דר"א - ויגרש את האדמה ויצא מגן עדן וישב לו בהר המוריה ששער גן עדן סמוך להר המוריה משם לקחו ולשם החזירו במקום שנלקח שנאמר (ב טו) ויבא יי-הוה א-להים את האדמה. מאי זה מקום לקחו ממקום בית המקדש שנאמר (ג כג) לעבד את האדמה אשר לקח משם.
- ו. ויברך א-להים את יום השביעי ויקדש אתו (ב ג) איתא במדרש ברכו בפנים חדשות - ויברך א-להים את יום השביעי מה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה. באת שבת אמר הקב"ה בואו ואמרו שירה פנים חדשות באו לכאן. וכן (מכילתא יתרו פ"ז) ברכו במן וקדשו במאור פניו של אדם. משמע שיש לאדם נשמה יתרה בשבת דכתיב (שמות לא ז) וביום השביעי שבת יניפשו. וי נפש, (ביצה טז.) כי במוצאי שבת הנפש הבהמית נשאת אנונה ומתבלת באשר נפרדת ממנה הנפש האלהית כשיוצא השבת ולכן יתיקנו לברך על הבשמים לנחם אותה שנפרדת הנפש שנתוספה בשבת. (רבינו תם*) זיעה בעלמא הוא – והחשב נשמתו לו לשנתו, דאיתא (מ"ר פי"ט ס"ה) ונתקם מפריו ותאכל אמר רבי איבי: סחטה ענבים ונתנה לו. וק"ל דהיוצא מהזיתים ומהענבים אין דינו כזיעה בעלמא אלא חשיב כגוף הפרי, ונענש משום שהיה לו לשאול. (טעמא דקרא) *
- ח. חטאה חוה והחטיאה אחרים לפיכך גדולה קללתה. (החזקוני, ר' יהודה החסיד)
- ט. טבע אברהם אבינו ע"ה היה שלא היה יכול כבר להוליד יותר וכן דוד המע"ה בטבע לא היה לו חיים אלא שאד"ר נתן לו חיים ואיתא בזוהר הקד' (פר' וישלח דף קסח ע"א) דהאבות קד' אברהם נתן ה' שנים, יעקב כ"ח שנה ויוסף ל"ו שנים והם שנתנו לו חיים. על כן היו יכולים לבקש שלא היה להם בנים מהוגנים משא"כ חזקיהו קד' לא עסק בפר"ו כלל. (פרדס שמאי בשם ר' אברהם מרדכי מגור ז"ל)
- י. **יהויקים** הרשע, קרע את המגילה שבה היתה כתובה נבואת ירמיהו ורצה להרוג את ירמיהו. ביקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשבילו, נסתכל בדורו ונתקרה דעתו, שהיה מרוצה מן הצדיקים שבאותו דור, ולכן נאמרה המילה **בראשית**, לומר שבימיו היתה כבריאה חדשה מן התוהו. וכן ביקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיהו שהיו כולם רשעים, נסתכל בצדקיהו ונתקרה דעתו. (סנהדרין קג א) **היתה תהו ובהו** בגמטריא **זהו דורו דיהויקים ודורו דצדקיהו**. (850) (טעמא דקרא) חז"ל קראו לו 'צדקיהו צדיקא' (שבת קמ"ט:)
- י. **יום הששי** ויקלו השמים (א לא – ב א) ר"ת י-הוה. כדי להורות שאע"פ שבכל מעשה בראשית לא הזכירו, הוא העושה הכל והוא המתחיל והגומר. (רבינו בחי'*) וכן (תהלים צו יא) ישפחו השמים ותגל הארץ ר"ת שם בן ד' אותיות שחתם העולם בשם בן ד' אותיות. (בהע"ט)
- כ. כלל ישראל נצטוו במצוות החדש בעמעד כולם ביהו, ולא ליחיד. לכך קורא אותה מצוה מהמיתה. (החזקוני)
- ל. ל"ח תיבות בפרשת **יהי רקיע** כנגד יצחק, שהיה בן ל"ח שנה כשנשא את רבקה. והראיה כי היו חיי שרה לאחר שילדה את יצחק כמנין **יהי**, (37) כי היתה בת צ' שנה כשנולד יצחק וכשמתה נשא יצחק אישה, לכך לא פתיב ביום השני **פי טוב** כי לא נתמלאה טובת שמחתו. (הרא"ש) *
- מ. מיתה לדורות – דימותו כל הדורות שיבואו אחריו לעולם. כדאיתא במדרש (ילקוט) מיתה לאדם, מיתה לחיה, מיתה לו, מיתה לתולדותיו. **א"נ** כאן מרומז עונש הגלגול ר"ל דע"י שמתגלגל סובל כמה פעמים צער המיתה. **א"נ** דאיתא (פסחים נד ב) **שבעה דברים** מכופים מגני אדם, אלו הן: יום המיתה, וכו'. דאילו ידע האדם את עתו היה מת מדאגתו בידעו כי קצו קרב. אם כן י"ל על אדה"ר היה העונש שלא יכוסה ממנו כל ימי חייו יום המיתה וע"כ כול הכתוב **מות מות** ככל הלשון מורה שתמיד ידאג ויזכור מהמיתה. (פרדס שמאי) *
- נ. **נחש, אופה, קורח, המן ר"ת נאקה** - שכולם פתחו בחוטם היינו במילה 'אף' וכולם סופם לאבדון. (תורת משה בראשית פרק ב) דאיתא (ב"ר י"ט ב') ארבעה פתחו באף, הנחש האופה קרח והמן, ואבדו באף. וסימנך הא דתנן (שבת פ"ה מ"א) הנאקה בחוטם. *
- נ. נ"ב שנה התחיל אברהם אבינו ללמוד תורה. תמצא כתוב כי מ-**בראשית ברא** עד **ויהי ערב ויהי בקר יום אחד**. (א ה) נ"ב תיבות. [וכתיב **אחד הנה אברהם** (יחזקאל לג כ)], זהו שאמר שלמה המלך (משלי יא) **בן חכם ישמח אב**. (הרא"ש)
- ס. סם חיים ורפואה הוא לאוכל מעץ הדעת. ולא נברא עץ החיים אלא לתקן קלקול עץ הדעת. ומות תמות פרוש תהא נחשב כמת. **א"נ** אמר הקב"ה כבר בקנסה מיתה עליו וגזרתי על עץ החיים שכל האוכל ממנו יהיה לעולם, ואם יאכל האדם ממנו איך יתקיימו ב' גזירות הללו, לפיכך נכון שאטרדנו מגן עדן. **א"נ** אם יוליד בנים בתוך הגן לא יחטאו לקנוס עליהם מיתה, ואם יאכלו מעץ החיים יחיו לעולם, לפיכך טרדו. (החזקוני) *
- ע. עוף הדר במים כגון בר איוזא (אוו) – הוה אמינא, ואין צריך לטהרתו סנפיר וקשקשת, ולכן הוכיח רבי יוסי בן דורמסקית שלויתן מין דג טהור הוא ולא מין עוף, והוכיח כן ממה שיש לו קשקשים וסנפירים כשאר דגים טהורים. (חידושי אגדות שם) **א"נ** מה עשה הקב"ה סירס את הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא' ואפשר שהנקבה היא מין טהור והזכר מין טמא, כענין שמצינו בתוס' (נדה נ: ד"ה תרנגולת דאגמא) לגבי תרנגולתא דאגמא שחלוק הזכר מן הנקבה, הזכר טמא והנקבה טהורה, וכן היה מקום לומר כלפי לוייתן, ולכן הוצרכו להוכיח שדג טהור הוא - וגם מין הזכר טהור הוא. (החת"ס) *
- פ. פרת - כתיב **והנהיר הקרביעי הוא פרת** (בראשית ב'ד) תניא רבי מאיר אומר יובל שמו שנאמר (ירמיה יז, ח) **והנהיר בענין שתול על מים ועל יובל ישלח שרשייו** ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרים ורבים. (בכורות נה ב) ואיתא במדרש (ילקוט) **הוא פרת** והוא נהר כבר **ונאני בתוך הגולה על נהר קבר** (יחזקאל א, א) **פרת**, שהוא פרה ורבה, עד שעוברין בו בספינה. **פרת**, שהוא מפריד והולך, עד שהוא כלה ופותקין אותו במגרפה. **קבר**, שמימיו קלין, עד שפירותיו גסין ואינן יורדין בכברה. נמצא שקרוי יובל פרת וכבר.
- צ. צדיקים נידונים במידת הדין, **שנאמר: וסביביו נשערה מאד** (תהלים ג) – מלמד שיהקדוש ברוך הוא מנדקק עם סביביו ופילו פחות השערה (ב"ק ג.) מאחר שהקורבן ביותר מלכתי המלכים הקב"ה צריך להיות מוזכר ומקודש ביותר. והכי ביאורו שפתיחה עלה במתשבה לבראתו פמדת הדין, העולם נברא במידת הדין והמחשבה אכן נשארה קיימת אלא שרצה הקב"ה לקיים את העולם שלא יהא נאבד בדין פרש עליו הקב"ה את מידת הרחמים, והם מעכבים את הדין שלא תבוא כליה על העולם. לפי שלא כל בני האדם הם צדיקים היכולים לעמוד במידת הדין. (באר בשדה, של"ה) *
- ק. קללת האדמה גרמה שהולידה אילני סרק. ולפני כן כל העצים היו מוציאים פירות. (רמב"ן) כדאיתא במדרש (ב"ר ט) ר' פנחס אמר: אף הוסיפה על הציווי, סמכה לעשות רצון בוראה: **עין [פרי] עושה פרי** – אפילו אילני סרק עשו פירות. *
- ר. רצון האדם וכח להתדות אלו יתברך בדמותו ובמעשיו – כדאמרינן (רמב"ם הל' דעות א ו) מה הוא נקרא חנון אף אמה הנה חנון. מה הוא נקרא רחום אף אמה הנה רחום. מה הוא נקרא קדוש אף אמה הנה קדוש. (אונים לתורה) והחזקוני פירש - **בצלמנו** בצלם המלאכים, **פדמותנו** כדמות המלאכים. **א"נ** בגוונינו, כמו שאני שליט עליכם כן הוא יהיה שליט על התחתונים. והרא"ש פירש - **בצלמנו** צלם המיוחד לו אצלנו, והוא צלם שבמרכבה פני אדם שבו מראין לבני אדם בעת הנבואה. **פדמותנו** דומה קצת לעליונים לדעת טוב ורע שנאמר **ותחטרהו מעט מא-להים** (תהלים ח ו). *
- ש. שלום הוא לפי שהם שני הפכים והאור מגרש את החושך. רמז לזה (ישעיה מז ה) **יוצר אור ובורא חשך עושה שלום**. והרי הוא בכי טוב. וחז"ל המשילו את מעשיהם של הצדיקים לאור ושל הרשעים לחושך (ב"ר פ"ג) והמבדיל בין צדיק לרשע, כמבדיל בין אור לחושך. (אונים לתורה)
- ת. תאומה נולדה עם קין ועם הבל נולדו שתיים, דכתיב **את אחיו את הבל**. ובוהו נתקנא בו קין שנתן עיניו בו על זה. (ר"ת עה"ת בשם רש"י) *
- ת. תכלית הבריאה וחתימתה הכל למעלת אדם הראשון ולכבודו שנברא בו ועמו נשלמה המלאכה. ועל כן אמר בה' הידיעה **יום הששי** כלומר הידוע ומפורסם. (רבינו בחי'*)
- ת. **תקצ"ב** פעמים נזכרו ישראל בתורה, וכנגדן **האר"ץ האר"ץ** בגימטריא תקצ"ב. (592), **ואת הארץ. והארץ** (א א-ב) כי גם הם נקראו **ארץ חפץ** (מלאכי ג יב) והתכלית לרמז שבשבילן נברא העולם, ולכן נכתב היתור **והארץ בור"ו** לרמז הפסוק (קהלת א ד) **והארץ לעולם עמדת**. שהוא הרמז לישראל שנקראו ארץ שיהיו קיימים לעולם, כדאיתא (ע"ז י ב) כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל. (פענח רזא)

מקורות / חידודון *

ו. **ויקהל משה את כל עדת בני ישראל** (שמות לה א) כתב בעל הטורים - כתיב לעיל **פי קרן עור פני משה** וסמך לו פ' שבת לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים.
ו. **ויקרא אלהים את יום השביעי ויקדש אותו** (ב ג) איתא במדרש (בראשית רבה, יא ב) ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת.

ז. **וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל ופרלתם ופרלתם את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל**. (ויקרא יט כג) אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. אין סופגין משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים, מאי טעמא, יליף פרי מביכורים. (הולין קכ ב) ר"ל פירות של ערלה שסחטן והוציא מהן משקה אין לוקה זה השוטה אותן אלא בסוחט זיתים וענבים בלבד, לאפוקי אם סחט יין מתפוזים ודבש מתמרים וכדומה, משום דכל אלה אין נחשבים כמשקה רק זיעה בעלמא, ובכורים גופא ילפינן מתרומה דכתיב בה תירש ויצהר דהיינו זיתים וענבים. ועיין בתוס' פסחים כ"ד ב' כתבו דמן הדין גם משקה הנסחט מזיתים וענבים הוי זיעה בעלמא ורק גזה"כ הוא דהוי כפרי עצמה ע"פ גז"ש זו שלפנינו, עכ"ד. ונ"מ בזה לענין מה דקיי"ל בברכות ל"ח א' דעל משקה הנסחט מברכין שהכל משום דהוי זיעה בעלמא, יעו"ש. ולפי דברי התוס' אתי גז"ש פרי ללמדנו שגם לענין ברכה יוצא משקה הנסחט מזיתים וענבים מכלל שארי משקים הנסחטים שמברכין עליהם כמו על הפרי עצמה, ואי לאו הגז"ש הוי מברכין עלייהו שהכל משום דהוי זיעה בעלמא. (תורה תמימה שם) ל. **וכן כתב בעל הטורים - מגין נפקיה** היה עיקר שנותיה (של שרה) משנולד יצחק דבת צ' היתה כשנולד וכל ימיה קכ"ז. (בראשית כג א) נ. **נחש - ויאמר אל האשה** אף כי אמר אלוקים, **שר האופים** אף אני בחלומי (בראשית טו ט), **עדת קרח -** אף לא אל ארץ (במדבר טז יד), **המן -** אף לא הביאה אסתר המלכה (אסתר ה יב)

מ. **מות תמות** - ביום האכילה מעץ הדעת יתחיל בגוף תהליך של בליה והזדקנות שסופו יולך לפטירתו. עד ביאת גואל צדק בב"א. (עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו) ס. איתא באוה"ח הקד' דאדם לא ידע שמה שנתנה לו חוה היה מעץ הדעת וסמך עליה שלא תאכילנו דבר אסור. אם כן אדה"ר אינו בר מיתה מכח מה שאכל דהא היה אנוס בדבר אלא מחשש שמא יבא להתעות הבריות שלחו מהו"ל ולא נפשט האביעא, וכיוצא בזה י"ל לענין הלוינות, כי מה שנמלחה בעוד שלא נאסרה נשארו ידיה אלא על אדם משום דחוה אכלה במזיד לא תועיל כלום מה שתאכל מעץ החיים אחר גזירת השי"ת **דביום אכלך ממנו מות תמות** משא"כ על אדה"ר יש חשש שיחיה אם יאכל מעץ החיים. (פרדס סמאי)

ע. **א"נ** על פי דברי הגמרא הנז' שהקב"ה 'הרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא', ואם כן כיון שמלחה הקב"ה קודם מתן תורה טרם שנאסרה, הוי ליה כמו בשר נחירה שהכניסו בני ישראל לארץ ישראל, שקודם כניסתם לארץ היה מותר בשר נחירה, ונאסר בכניסתם לארץ, והסתפקו בגמרא (לעיל יז): "בעי רבי ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו"ל, ולא נפשט האביעא, וכיוצא בזה י"ל לענין הלוינות, כי מה שנמלחה בעוד שלא נאסרה נשארו בהיתרן כמקדם. (החת"ס) **א"נ** 'למה הוצרך לומר שהוא טהור, מפני שהוקש לנחש, דכתיב (ישעי' כו, א) **לןינתן נחש ברת**', ס"ד אמינא הואיל והוקש לדבר טמא טמא הוא, קמ"ל דלא. (החת"ס בשם הערוך - ערך גא)

עמיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ממשורו של לןינתן - כתב הבן יהוידע: נראה הצדיקים האלה הם החכמים בעלי תורה וגם בעלי מצות שהחזיקו ביד עמלי תורה ואחר שהם שבעים מחלקים את הנשאר מן הבשר לשאר אנשים מישראל שהם היו המון העם. ואמר **שעושים בו סחורה** אין הכוונה שמכורים אותו בדמים ח"ו אלא מפני שהאוכל מבשר לויתן מתחכם על דרך שאמרו רבותינו ז"ל גבי מן הירוד מן השמים וכיון דאוכלים אותו המון העם מתחכמים בתורה ומקבלים שכר על השגתם בתורה ואז הצדיקים אשר נתנו להם הבשר הזה בטובת עין חולקים עמהם בשכר התוספות שנוסף להם על ידי אכילת הבשר שנתנו להם ולזה קרי ליה סחורה כי מוכרה שהיו המון העם שאכלו הבשר הזה להיות להם תוספת ויתרון מאד על מה שהיו ובזה היתרון והתוספות חולקים בעלי הבשר. ונראה דקרי לה **סעודת לןינתן**, כי סעודה היא אותיות 'סוד ע"ה' ראשי תיבות **עץ החיים אָפְּר פְּתוֹךְ הַגֶּן** (בראשית ב, ט) כי באכילה זו ישניו סוד עץ החיים אשר בתוך הגן אשר לא אלוו אדם הראשון.

צ. **מלמד שיהקדוש ברוך הוא ימלא את המערה** (התלים ג, א). פירש תורת חיים דאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה יב, טו) עלה במחשבה לברא העולם במדת הדין, ולכן יתנהג עמהם במדת הדין כפי מה שעלה במחשבה עינין שם. ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב **על פן יאמרו המשלים באו חשבון** (במדבר כא, כז) ודרשו רבותינו ז"ל (בבא בתרא עח:) המושלים ביצורם, פירוש שמשלו ביצורם ולא חטאו כלל דאז אין להם חשש פחד מן מדת הדין 'באו חשבון' לידון כפי המחשבה דלא אכפת להו שבאמת הם לפי המחשבה הם צדיקים גמורים ויצאו זכאים. (בן יהוידע - ב"ק ג.)

ק. **אמר לך חייא בר אשי** אמר רב: עתידין כל אילני סרק שפאראין ישראל שיעטענו פירות, שפאמר (יואל ב כב): **פי עץ נשא פריו תאנה ונגפן נתנו חילם**. **פרש"י** - מדכתיב **תאנה ונגפן נתנו חילם** הרי עץ פרי אמור מה תלמדו לומר **פי עץ נשא פריו** אף אילני סרק ישאו פרי. **כתב הבן יהוידע** - וידוע כי מה שנמצא עתה אדם רשע ועם הארץ הסיבה היא מכה אכילת עץ הדעת ולכן עתה ימצא אילנות שמוציאים פירות דאלו הם כנגד חכמים וצדיקים שעושים פירות ויש אילני סרק שאין עושים פירות ואלו הן כנגד רשעים ועמי הארץ וכל זה הוא מסיבת עוון עץ הדעת! אך לעתיד כאשר יתוקן העוון של עץ הדעת לא יהיה עוד רשעים ועמי הארץ בישראל. (כתובות קיב ב)

ר. הרשב"ם והחזקוני פירשו - שדמות האדם דומה לדמותם של המלאכים. ירושלמי כלאים פ"א ה"ז - ואם כן למה נתקללה הארץ ר' יודן בר שלום אמר על ידי שעברה על גזרותיו של הקב"ה (בראשית א) **תדשא הארץ דשא עשב מריע ורע** והיא לא עשת אלא **נתוצא הארץ דשא עשב מריע ורע למיניה** רבי פינחס אמר שמחה בציוויה והוסיפה אילני סרק על דעתיה. ת. **וכן מצינו בקין וקרחה ובלעם ודוא ונאחיתופל ונחזי נאבשלום ונדונייהו ועוזניהו והמן** - שנתנו עיניהם כמה שאינו ראוי להם. מה שביקשו - לא ניתן להם, ומה שפקדו - נטלוהו מהם. פרש"י - קין - נתן עיניו בתאומוה יתירה שנולדה עם הבל ששתי תאומות נולדו עמו והיינו דכתיב (בראשית ד"ב:) **את אחיו את קין**, שני אחים שני ריבויים. (סוטה ב)

כתב ר' יצחק ב"ר יוסף (תלמיד חבר של הרשב"א) חוה לא ילדה בב' פעמים, אלא ילדה את קין ותאומתו והבל ותאומתו בפעם אחת, היינו שקין והבל היו תאומים. והמקור לזה בפרקי דר"א פכ"א קין ותבל תאומים היו שנאמר **ותהר ותלד את קין** בהיא שעתא אוסיפת למילד שנאמר **ותסף ללדת**. תוספת ללידה ולא תוספת לעיבור (ב"ר כג) ויש לומר שקין ותאומתו נולדו בשליה אחת, והבל וב' תאומותיו נולדו בשליה אחרת. לכך קינא קין באחיו, שידע שהתאומות שייכות לאחיו כיון שהיו עימו בשליה אחת. והיו הנקבות יותר מן הזכרים שירבו מאד בהיות התחלת הבריאה ועם הבל היו שתיים שהיה עיקר ושת יבמן. ולא הוזכר בפירוש הנקבות מפני שהיו אסורות אלא שהותרו להם מצד החדס ע"כ סתם הענין. (פירוש רב"י עה"ת, עם ביאור יוסף דוד)

ת. ועוד נכללה בו כוונה אחרת כי גילה לנו בזה שבכל ששה ימים נמצאו העניינים מחומשים בכל יום ויום חמשה וע"כ נחתם **יום הששי** בה"א לרמוז לנו בזה, והענין הזה כיצד שרשי ביום ראשון מצינו ה' אורים [אור היום, אור השמש, אור הלבנה, אור הכוכבים, אור המזלות], ביום ב' ה' רקיעים וה' פעמים מים, ביום שלישי ה' מיני צמחים, ביום ד' ה' מיני אורה, ביום חמישי ה' מיני תנועות שבכל מיני נפש חיה, ביום הששי שנברא בו אדם ה' חושים שבגופו ה' תנועות שבנפשו וה' שמות שיש לנפש חיה, [נפש רוח נשמה חיה יחידיה] הא למדת שכל עניני ששת ימי בראשית מחומשים חמשה בכל יום ויום, ולכך חתם יום הששי באות ה' (רבינו בחיי)

איתא (שבת פח). אמר חזקיה, מאי דכתיב (תהלים עו ט) : **משמים השמעתי דין ארץ יראה ושקטה**, אם יראה, למה שקטה? ואם שקטה? למה יראה? אלא בתחילה יראה והוא בסוף שקטה. ולמה יראה? כדריש לקיש. דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב: **ויהי ערב ויהי בקר יום הששי**, ה' יתירה למה לוי? מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה - אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מסזיר אתכם לתוהו ובוהו. ופירש"י ותוס' דמרמו על שני בסיני שבו נתנה התורה, ויהי הפירוש **יום הששי** - יום הששי המיוחד. (תורה תמימה) **כתב החת"ס** - וי"ל דהיינו **יראה** כשהגיע יום הששי ולא ניתנה בו התורה כמו שהתנה הקב"ה ולבסוף כשהגיע שבת **שקטה** ונודע לה שמרעה"ה הוסיף יום א' מדעתו. **כתב דרך החיים** - ולכך אמרו החכמים ז"ל (שבת פח.) הוסיף ה"א בשישי לומר לך כי תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית; אם מקבלים ישראל את התורה, מוטב. ואם לאו, יחזרו לתוהו ובוהו. כי התורה היא השלמת הבריאה, כי כל מעשה בראשית תלוים באדם, שכל הנבראים משמשים לאדם, וכדמוכה בחלק (סנהדרין קח). שאמרו שם; אם אדם חטא בדור המבול, בהמה היה עווף מה חטאו. אלא כיון שכל העולם נברא בשביל אדם, אם אין אדם, מה צורך באלו. והשלמת האדם הוא בתורה כמו שהתבאר. ולכך התנה הקב"ה תנאי עם מעשה בראשית, שאם אין התורה בטלים ישראל, ואם ישראל אינם, אין ראוי לא שאר בני אדם הבראה. ואם אין האדם, שאר הנבראים למה, והתבאר זה למעלה. ולפיכך הרשעים עוברי התורה מחריבין כל העולם שנברא בעשרה מאמרות, והצדיקים מקיימים כל העולם שנברא בעשרה מאמרות.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com